

TÜRKİYE'DE SERMAYENİN YERLİLEŞMESİ

Aydınlık Gazetesi, 18 Ağustos 2020

Yıldırım Koç

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde elinde büyük miktarlarda para bulunduranlar, bu parayı üretken yatırımlarda değil, devlete borç vermede veya ticaretle kullanıyorlardı. Devlete borç verip yüksek faiz alanlar da, genellikle emperyalist devletlerin ülkedeki uzantısı biçiminde ticaretle uğraşanlar da, büyük çoğunlukla Ermeni, Rum veya Yahudi kökenliydi. Sınırlı sayıdaki sanayi işletmesinin sahipleri de genellikle bu azınlıklardandı.

Özellikle Ermeni ve Rum zenginler, geleceklelerini, Osmanlı devletinin güçlenmesi ve gelişmesine değil, parçalanmasına bağlamışlardı. Onların somut çıkarları, iş yaptıkları emperyalist ülkelerin çıkarlarıyla örtüşüyordu. Bu nedenle de Osmanlı devletinin temellerinin dinamitlenmesinde emperyalist güçlere yardımcı oldular. Kurtuluş Savaşımız sırasında da Yunan ordusunu maddi olarak desteklediler.

Türk Kurtuluş Savaşı'nın burjuvazinin önderliğinde yapıldığını ileri sürenler, Osmanlı burjuvazisinin bu özelliklerinden haberdar değildir. Osmanlı burjuvazisi, Ermenistan kurma ve Yunanistan'a katılma derdindeydi. İşbirliği yaptıkları emperyalistlerin programı da buydu.

16. yüzyıldan itibaren kapitalizmin iç dinamikleriyle geliştiği Avrupa ülkelerinde, ortaya çıkan burjuvazi milliyetçiydi. Milli devletin ve bu devletin sınırları içindeki halktan bir millet yaratılması mücadelesinin başını çekiyordu. Osmanlı burjuvazisi bunun tersini yaptı.

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDAKİ DURUM

Kurtuluş Savaşı kazanıldıktan sonra, Türkiye ekonomisinin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, savaş yıllarında vatana ihanet etmiş olan Osmanlı burjuvazisinin kalıntılarına dokunulmadı. Kemalist Devrim sürecinde artık Türkiye burjuvazisi olan bu kesimlerin hükümete talep dayatma gücü yoktu. Kurtuluş Savaşı yıllarındaki işbirlikçiliklerinin hesabının sorulmasından korkuyorlardı.

Nitekim bu hesap İkinci Dünya Savaşı yıllarında varlık vergisiyle bir ölçüde soruldu. Kurtuluş Savaşı yılların Anadolu halkı varını yoğunu kurtuluş için feda etmişken, düşmana destek vermiş olan bu kesim, belirli bir bedel ödedi. Ancak bu sermayedarlar, kaderlerini yine emperyalist güçlerle bütünleştirdiklerinden, Türkiye ekonomisini güçlendirecek biçimde sanayi yatırımlarına gitmediler.

Türkiye'nin Osmanlı kalıntısı bu gayri-millî sermayedarlardan kurtulması, Türkiye'de belli bir sermaye birikiminin sağlanması süreciyle birlikte, birkaç aşamada gerçekleşti.

İŞBİRLİKÇİLERİN TÜRKİYE'DEN GİTMESİ

Azınlık sermayedarların İkinci Dünya Savaşı döneminde Türkiye ekonomisi üzerindeki hakimiyetleri konusunda önemli bir kaynak, Arslan Başer Kafaoğlu'nun *Varlık Vergisi Gerçeği* (Kaynak Yay., İstanbul, 2002) kitabıdır. Bu kitapta, Necati Doğru'nun *Cumhuriyet Gazetesi*'nin 10 Aralık 2001 tarihli sayısında yer alan "Salkım Hanım: Tersine Tarih!" yazısı da yer almaktadır.

Necati Doğru'nun bu yazısında, İstanbul Ticaret Odası kayıtlarından hareket edilerek, İstanbul ekonomisinin yaklaşık yüzde 90'ına Musevi, Ermeni ve Rumların hakim olduğu ileri sürülmektedir. Bu yıllarda Türkiye sermayedarlarının çok büyük bölümünün İstanbul'da olduğu düşünülünce, bu değerlendirmenin Türkiye'nin bütünü için de geçerli olduğu söylenebilir.

Arslan Başer Kafaoğlu, Türkiye ekonomisi üzerinde azınlık hakimiyetinin sona ermesinde üç önemli gelişmeye işaret etmektedir: "(1) İsrail devletinin kuruluş döneminin sona ermesiyle birçok Yahudi buraya gitti; (2) 1955'te 6-7 Eylül olaylarından sonra önemli bir Rum nüfus Yunanistan'a gitti; (3) Selanik Bankası ve iki İtalyan bankasının ülkemizden ayrılması. Bu bankalar azınlıklara muvazaalı işlerde büyük kolaylık sağlardı." (s.66)

A.B.Kafaoğlu'nun bu listesine belki Rumların (EOKA'nın) 1963 yılı Aralık ayında Kıbrıs'ta Türklere yönelik saldırısından sonra Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin aldığı bir kararla Türkiye'de yaşayan ve ekonomik faaliyetin içinde bulunan binlerce Yunan vatandaşı Rumu sınırdışı etmesi ve bu arada T.C. vatandaşı Rumların da ülkeden ayrılması eklenebilir.

Türkiye'de sermayenin yerleşmesi böyle bir süreç izledi. Sermayenin hangi kesimlerinin hangi dönemlerde çıkarlarını milli çıkarlarla birlikte gördüğü ve buna uygun davrandığı ise ayrıntılı bir araştırma sonucunda belirlenebilecek bir konudur.